



R Ø R O S M U S E E T

Miljøverndepartementet

Postboks 8013 Dep.

N-0030 OSLO

Att.:

Deres ref.: 2002-458-1 K/Thg/tla Vår ref.: 8/10202

7. august 2002

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Vi viser til brev av 28. februar 2002 vedrørende høring av NOU 2002:1.

Innledningsvis vil vi bemerke at det er svært positivt at det gjennom den foreliggende utredningen nå er gjort et viktig arbeid der man har satt vår kulturarv på dagsorden. I det alt vesentlige vil vi slutte oss til hovedinnholdet og de strategier som utvalgets flertall framlegger.

Vi vil imidlertid bemerke at utredningen er svært omfattende med 5 mål, 10 hovedstrategier, påpeking av 17 særskilte behov med forslag til 141 tiltak fordelt på 10 områder. For å kunne oppfylle det store ambisjonsnivået som utredningen legger opp til må det settes inn store ressurser.

Utredningen angir ikke hvor store økonomiske ressurser som virkelig kreves i forhold til de ulike mål og tiltak. Vi er redd for at det i denne sammenheng lett kan bli et uheldig og frustrerende gap mellom det offentlige vilje og evne til å tilføre ressurser, og de krav og forventninger øvrige aktører vil ha.

Utredningen har en sterk visjon og påpeker en helt nødvendig fornyelse, men skal den i hovedtrekk kunne la seg gjennomføre blir det etter vår oppfatning et grunnleggende spørsmål framover hvordan man kan få til en mest mulig effektiv ressursutnyttelse. Et engasjement fra ulike private aktører i et optimalt samspill med det offentlige på alle nivåer blir derfor en viktig men svært vanskelig utfordring.

Holdninger, forståelse, retningslinjer og idealer i kulturminnearbeidet har opp gjennom tidene vært omskiftelige. Rørosmuseum har på mange måter vært i en enestående situasjon både som aktiv deltaker i, og som nær observatør til komplekse prosesser knyttet til verdensarven Røros.

Vi vil i det følgende konsentrere oss om noen få hovedpunkter nettopp basert på Rørosmuseets spesielle erfaringer.

Våre kommentarer følger den disposisjonen som departementet har angitt i forbindelse med høringen.

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettet kulturminnepolitikk

Det er enkelt å slutte seg til de mange foreslåtte mål og innsatsområdene, men langt vanskeligere er det å gjøre vurderinger om hva som kan nedprioriteres. Fordi det sannsynligvis også i fremtiden vil være knapphet på ressurser til kulturminner vil det etter vår mening være nødvendig å gjøre en enda strengere vurdering i forhold til de viktigste innsatsområdene.

De største mulighetene for framtidens kulturminnepolitikk hviler etter vårt syn på noen få hovedpunkter:

- En politikk som i langt større grad gir mulighet til å ta vare på verdier basert på **helhet, sammenheng og mangfold**
- En dypere og bredere allmenn tilslutning til kulturminnepolitikken. Det forutsetter et grundig informasjons- og **formidlingsarbeid** basert på enkle og lettforståelige prioriteringer. Det innebærer også en helt ny **differensiering og gradering av viktighet** med tydeliggjøring av hvorfor noe skal taes vare på.
- En ny mulighet til å **utvikle spesifikke kriterier** som muliggjør **forutsigbarhet**.
- En mulighet for en betydelig **effektivisering i bruken av ressurser**, både organisatorisk/ samarbeidsmessig, kunnskapsmessig og økonomisk. Det innebærer at man får til et **helt nytt samspill** mellom alle offentlige instanser som arbeider med kulturminner og en mobilisering av **privat engasjement** og ressurser.

De største truslene framover kan etter vår oppfatning bli:

- At det får utvikle seg frustrasjoner og **oppgitthet fordi det ikke blir samsvar** mellom ambisjonsnivå, forventninger og den faktiske tilførsel av økonomiske ressurser.
- At man ikke i tilstrekkelig grad får til den **kompetanseoppbygging** som er en helt nødvendig forutsetning for å kunne gjennomføre en ny kulturminnepolitikk.

- At man ikke oppnår en tilstrekkelig dyp **forståelse for både de samfunnsmessige og de næringsmessige verdiene** i kulturarven.
- At samfunnet får en oppfatning av at størstedelen av ressursene går til forvaltning og omstendelig saksbehandling og ikke til praktisk vern og pleie.
- At en differensiert politikk kan bli oppfattet som forskjellsbehandling avhengig av den enkelte aktørs posisjon.

Om særlige behov for fornyelse av kulturminnepolitikken

En av de mest interessante drøftingene i utredningen er å finne i kapittel 3.4 om hovedområder der det er særlige behov for en fornyelse av kulturminnepolitikken. I alt er det i utredningen pekt på 17 slike hovedområder med særlige behov.

Vi kan slutte oss til det meste som er omtalt under 3.4, men ønsker å kommentere nærmere noen av de behovene som er drøftet i utredningen. I tillegg fremmer vi behov som vi mener er av en slik kategori at de hører hjemme under denne oversikten

- Ny kulturminnelov

Vi sier oss enige i at dagens lovgiving ikke fungerer tilfredsstillende i forhold til den nye kulturminnepolitikken som trekkes opp.

- Om differensiering, prioritering og tydeliggjøring av hvorfor noe skal taes vare på

Skal det skapes en bedre forståelse for å ta vare på vår kulturarv, er det **helt nødvendig å tydeliggjøre langt bedre enn i dag - "hvorfor"**.

Ikke minst våre erfaringer fra Røros understreker at en positiv tilslutning til kulturminnepolitikken forutsetter i langt større grad en **langsiktig forutsigbarhet** med presise og sammenlignbare begrunnelser. Dette forutsetter i sin tur at begrunnelsen kan vise til at de hviler på **kjente og spesifikke kriterier**.

Kulturminneloven viser til noen kriterier i forhold til vedtaksfredning. I utredningen kan man på forskjellige steder finne ulike kriterier nevnt direkte eller indirekte. En dypere gjennomgang med presisering i forhold til de overordnede mål og i forhold til mangfold, er nødvendig.

Slik det fremkommer i utredningen skilles det mellom kulturminner på **3 nivåer** i forhold til viktighet, nemlig A) de kulturminner som er verdifulle, men som ikke har en nasjonal verdi; B) kulturminner av nasjonal verdi og C) de "som har så stor betydning at tapet av dem vil være uerstattelig for menneskeheten som helhet".

Så langt vi kan se gjenspeiler imidlertid ikke utredningen i sine forslag en slik prioritering. En ny kulturminnepolitikk bør etter vårt syn presisere en sterkere **gradering** basert på helt tydelige kriterier. En slik gradering bør danne grunnlag for oppbygging av forvaltnings- organisasjonsstruktur, kompetansekrav og bruk av ressurser. Dette vil også gi en langt større mulighet for differensiering og individuell tilpasning med hensyn på en bedre dispensasjonspolitik.

- Utvikle registre, dokumentasjon og forskning

Vi slutter oss fullt ut til at det blir viktig å sørge for oppdatering, samordning og å gjøre registre tilgjengelige.

Vi skulle imidlertid ønske at dokumentasjon i det store og hele fikk en betydelig større plass i en ny kulturminnepolitikk. Ikke minst med tanke på at forskningen som grunnlag for god formidling bør styrkes er dette viktig. At viktige verdier fysisk og immaterielt går tapt tilsier at en plan for dokumentasjon bør ha en sentral plass i kulturminnepolitikken. Vi tror at museene i den forbindelse kan spille en positiv rolle framover.

- Landskapet og dets kulturminner

Vi vil understreke behovet for å prioritere en helhet der kulturlandskap som viser sammenhenger i større grad blir tatt vare på. Det kan synes som om tidligere kulturminnepolitikk i alt for stor grad har resultert i å ta vare på enkeltobjekter som er løsrevet fra sin sammenheng. I utredningens visjon heter det også at i kulturminnepolitikken ”må det legges vekt på miljømessige sammenhenger, inkludert sammenhengen mellom natur og kultur”.

- Tradisjonell kunnskap og immaterielle kulturminner

Etter vår mening har den nye kulturminnepolitikken slik den fremkommer i utredningen lagt for mye ensidig vekt på de materielle kulturminnene. Å ta vare på og forstå tradisjonell kunnskap og de immaterielle kulturminnene bør være et område som har et særlig behov framover.

- Norges bidrag til verdensarven

Norges bidrag til UNESCOs liste over verdens natur og kulturarv er i kapittel 3.4 i utredningen pekt på som et hovedområde for en fornyelse av kulturminnepolitikken. Forvaltningen av disse, tilrettelegging, formidling med videre er imidlertid ikke viet stor oppmerksomhet senere i utredningen.

Vern og forvaltning av Røros er sammensatt og komplekst. Menneskers virke og daglige bruk stiller særskilte utfordringer og krav om tilpasninger. Samtidig er Røros et av de steder i Norge der kulturminner er særlig viktige i forhold til reiselivet.

Ventelig vil det i nær fremtid bli sendt en søknad til UNESCO med en anbefaling om en betydelig utvidelse av det opprinnelige verdensarvområdet.

Vår erfaring fra Røros tilsier at kulturminnepolitikken til nå ikke har fungert tilfredsstillende. Etter vår oppfatning bør en ny kulturminnepolitikk innebære et nasjonalt løft og et engasjement for å utvikle **en omfattende strategi og en helhetlig plan for den langsiktige utnyttelsen av Røros.**

Vi vil foreslå at det bør være et nasjonalt mål at Røros utvikles til å være et modellområde for formidling, skjøtsel, tilrettelegging, forvaltning og for utvikling av et godt samspill mellom det offentlige og private mv.

Røros har iboende svært mange av de elementer og utfordringer som er nevnt i utredningen. Erfaringene fra Røros bør også kunne nyttiggjøres andre steder på en bedre måte enn det som er tilfelle i dag.

- **Samiske kulturminner**

Rørosmuseet er av Sør-Trøndelag fylkeskommune gitt et særansvar i forhold til sørsamisk kulturhistorie. Rørosmuseet arbeider mot å bli et flerkulturelt museum og understreker at det ikke bare bør være samiske institusjoner som skal ha et ansvar i forhold til samisk kultur. En forutsetning for Rørosmuseets satsing på sørsamisk kulturhistorie er å etablere og vedlikeholde en samhandling mellom det lokale samiske miljøet i regionen og museet, ut fra tanken om at kulturhistorie angår alle og den enkelte.

Det er svært gledelig at behovene i forhold til samiske kulturminner er viet oppmerksomhet mange steder i utredningen. Vi vil særlig understreke behovet innenfor **forskning, dokumentasjon og formidling**. Dette vil samtidig styrke en framtidig ressursforvaltning og gi verdifull kunnskap om samspillet mellom natur og kultur.

For den sørsamiske kulturen og historien er det i hovedsak omgivelsene i form av landskapet som utgjør et hovedlement. Videre er det ikke mulig å løsrive kulturhistorien fra de omgivelser som menneskene har levd i, på samme måte som det ikke er mulig å løsrive det samiske kulturlandskapet fra den historien menneskene har formet. I tillegg har det samme landskapet enten samtidig eller til ulike perioder vært mer og mindre intensivt utnyttet av flere og ulike grupper (f.eks. bønder og samer) og aktiviteter (f.eks. jordbruk, tamreindrift, bergverk), og bærer derfor flere kvaliteter i seg. Disse perspektivene må integreres i de ulike forvaltningsnivåene.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven ?

Vi sier oss enig i at grunnlaget for kulturminnepolitikken skal være mangfold. Det vil imidlertid innebære en mer kompleks og omfattende politikk.

Kravene til en god informasjonsstrategi som gjør kulturminnepolitikken lettfattelig, en langt sterke satsing på å utvikle møteplasser og en formidling med god kvalitet må gies svært høy prioritet. Utredningen peker på at museene har gode forutsetninger for å spille en langt mer aktiv rolle i så måte. Vi tror det er riktig, men for å kunne gjøre et arbeid på et tilstrekkelig høyt nivå må noen museer prioriteres spesielt med tanke på å ha den formidlingskompetansen som er nødvendig. Et nært samarbeid mellom kulturdepartementet og museumsreformen og miljøverndepartementet kan gi helt nye muligheter med tanke på en bedre ressursutnyttelse.

I samband med spørsmålet om et mangfold understreker departementet at det er behov for en bredere debatt om verdispørsmål og prioriteringer. Vi tror at konkrete forslag fra departementet med mer detaljerte prioriteringer vil stimulere til en slik debatt.

Forutsetningen for en god og differensiert politikk med større variasjoner er at den ikke blir oppfattet som "tilfeldig", eller at en differensiering blir oppfattet som forskjellsbehandling. **Det bør derfor som en oppfølging av NOU 2002:1 gjøres et større arbeid med utvikling og utdyping av kriterier som reflekterer utredningens målsetting om mangfold.**

Vår erfaring når det gjelder holdninger hos private aktører i Røros er at man gjerne vil slutte opp om og engasjere seg i kulturarven, men at kulturminnevernet slik det blir praktisert er for lite forutsigbar. Det foreligger også en oppfatning av at kriteriene som ligger til grunn for en avgjørelse ikke er klare nok eller tydelige nok og at disse varierer på en slik måte at det i en del tilfeller oppfattes som forskjellsbehandling. Dette er unødvendig og en ny kulturminnepolitikk må ta hensyn til denne typen erfaringer.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping

Erfaringer fra Røros viser at kulturminner er viktige med tanke på verdiskaping. Dette gjelder ikke bare som et konkurransefortrinn i reiselivet, men utnyttes som et fortrinn i de fleste næringer, noe bedriftenes markedsføring bærer bud om.

Vi noterer oss at utredningen foreslår å analysere de økonomiske ringvirkningene et kulturminne kan ha. Vi foreslår i tillegg foreslå at det utarbeides en eksempelsamling som viser hvordan kulturminner og kulturmiljøer virker stimulerende for lokalsamfunn og næringsutvikling.

Vi vil samtidig foreslå at Røros, sammen med et par andre utvalgte reisemål i Norge utvikles som modell for et fruktbart samvirke mellom kultur og reiseliv. Det innebærer at det utarbeides langsiktige planer for reiselivet der verdiskapingen er basert på at kulturmiljøet nyttes på en bærekraftig måte. De muligheter reiselivet åpner for i formidlingssammenheng bør være et sentralt element i en slik plan.

Vi vil også understreke det uheldige i at museene ikke har økonomiske rammer for å kunne ta vare på egne kulturminner. Særlig synlig er dette for museenes over 5500 bygninger. Skal formidling av kulturarven ha noen mening og kulturminnepolitikken forvente å få oppslutning, må samfunnet først og fremst vise vilje til å ta vare på det som er i museenes eie. Det blir vanskelig å fremme at andre aktører skal engasjere seg i kulturminnevernet når det som allerede er samlet inn for å bli tatt vare på forfaller. Museene må få langsiktige økonomiske rammer slik at de kan fremstå som gode eksempler.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet

Rørosmuseet mener at det er svært viktig at utredningen peker på det ansvar staten har som eiendomsforvalter og den signaleffekt som riktig ivaretagelse av disse eiendommene gir.

Rørosmuseet har i de siste årene forvaltet statens eiendommer på Røros gjennom en egen avtale med staten ved Miljøverndepartementet, om tilsyn og vedlikehold av kulturminner ervervet av staten. (Det vises her til Stortingsproposisjon nr 39, 1979 hvor staten ved Miljøverndepartementet kjøpte Malmplassområdet, Storwartz og alle antikvariske verdier av konkursboet etter Røros Kobberverk.)

Vår erfaring er at selv ikke der hvor de kulturhistoriske verdiene ligger innenfor UNESCOs verdensarvområde har det vært mulig å få økonomiske rammer fra staten til å ta vare på verdiene. Det må være rimelig å forvente at staten i egenskap av å være både eier og forvaltningsmyndighet, skjønner disse områdene på en forbilledlig måte. I ivaretagelsen av verdenskulturminnet, er det av avgjørende betydning at de som på øverste nivå skal fastsette standarder for vern, selv har en praksis som ivaretar standardene.

5. Partnerskap og samarbeid

Rørosmuseet vil sterkt støtte anbefalingene om å trekke private og offentlige aktører inn i et samarbeid. Vi tror at spesielt potensialene i museumssektoren kan utnyttes på en langt bedre og mer systematisk måte enn i dag. Særlig oppgaven med å etablere møteplasser og en aktiv lokal debatt, innen formidling og i kompetansebygging kan et samarbeid være en effektiv bruk av ressursene. I avsnittet nedenfor henleder vi spesielt oppmerksomheten mot de mulighetene for en god ressursutnyttelse etablering og oppbygging av fagsentra kan ha.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

Utvalgets flertall viser til at det innen kulturminnevernet er nødvendig med en sterk forankring på regionalt nivå og anbefaler at fylkeskommunens bemanning styrkes. I utredningen anbefales det samtidig at det skal legges til rette for å overføre en del oppgaver på kulturminneområdet til kommunene. I den sammenheng nevnes det at ”kommunene og den regionale kulturminneforvaltninga må sikres tilgang på kompetanse, kunnskap og økonomiske ressurser”.

Nærhetsprinsippet der lokal medvirkning vektlegges og der plan- og bygningsloven får en viktigere rolle, peker mot at kommunenivået styrkes. Samtidig frykter vi at en slik oppbygging vil bli svært vanskelig med dagens kommunestruktur. Vi er redd for at det rett og slett **vil bli for vanskelig for de fleste kommunene** å bygge opp og tiltrekke seg et tilfredsstillende og levedyktig kompetansenivå.

Allerede i dag er det et betydelig underskudd på kompetanse på de fleste områder når det gjelder å ta vare på og forvalte våre kulturminner. En ny kulturminnepolitikk med et betydelig større ambisjonsnivå vil for å kunne lykkes, kreve en svært omfattende kompetansebygging. Vi tror at kompetansebehovene i forhold til en ny satsing bør **kartlegges grundig**.

Et av hovedproblemene på kompetansesiden vil være å **bygge kompetansemiljøer av en viss størrelse**, det vil si over et kritisk minimum. Samtidig vil det være nødvendig å bygge gode faglige nettverk.

Vi tror at det bare er ved en kombinasjon av statlig støtte og ved at fylkeskommuner og flere kommuner går sammen i interkommunale og regionale samarbeid, at man kan man håpe på å oppnå **både den faglige slagstyrke og den nærhet som er nødvendig**.

Hvordan dette kan gjennomføres i praksis bør være et hovedspørsmål. På museumssektoren er et av målene med den pågående museumsreformen nettopp å bygge opp kompetanseenheter over et visst minimumsnivå.

Rørosmuseet er gjennom reformen gitt i oppgave å bygge opp et fagsenter innen bygningsvern. Som museum vil vi foruten det praktiske bygningsvern og kompetansebygging også legge vekt på dokumentasjon, formidling og samfunnsengasjement.

Bygningsvernet er preget av mange aktører med meget ulike ståsteder, og det er ingen tydelig struktur utenom den offentlige forvaltningen. **Det er stort behov for å samordne** og systematisere eksisterende kunnskap og erfaringer som grunnlag for et mer målrettet arbeid. Det brukes årlig store ressurser til å ivareta den nasjonale bygningsarven, men det er god grunn til å stille spørsmål ved om en utnytter midlene godt nok, og om kvaliteten på arbeidet som gjøres er tilfredsstillende.

Vi tror det vil være kunne være en betydelig gevinst å hente innen kulturminnearbeidet med en sterkere kobling mellom den nye kulturminnepolitikken og det pågående arbeid innen museumsreformen. **Vi vil foreslå at miljøverndepartementet i samarbeid med kulturdepartementet ser på muligheten for å utvikle regionale kompetansesentra tilknyttet utvalgte museer.**

Nedenfor har vi med eksempel fra fagområdet bygningsvern vist hva et museumsfagsenter kan bidra med:

- Rådgiving, informasjon og utredningsarbeid for lokalt og regionalt forvaltningsnivå
- Skape en møteplass for erfaringsutveksling
Dette er et behov hos alle aktører da det i dag ikke eksisterer noe naturlig fellesskap der erfaringer deles.
- Langsiktig kompetansebygging på alle områder og nivåer innen kulturminnevernet
Tradisjonelt har bygging av kompetanse vært knyttet til personer, og det er gjort lite på systemnivå. Å legge til rette for å dele kunnskaper og ferdigheter, og å sørge for systematisk innsamling av erfaringer som blir gjort tilgjengelig for flere bør vektlegges. Det er behov for flere dyktige håndverkere som ønsker å drive bygningsvern etter kulturvernfaglige prinsipper. Å ta vare på interesserte håndverkere, lage fellesskap og motivere til videre arbeid, er en stor utfordring.
- Utdanning av håndverkere
Vi har som museum positive erfaringer når det gjelder å samarbeide med videregående skole og høgskolesystemet i utdanning av håndverkere. Når det gjelder utdanning av håndverkere på høgskolenivå mener vi derfor at dette med fordel kan kombineres med et samarbeid om praktiske kurs i regionale fagsentra.
- Ta vare på og fremme lokal og regional byggeskikk
Registrering, systematisering og bearbeiding av eksisterende materiale og gjøre dette tilgjengelig for praktisk bruk og videre forskning er et viktig mål. Dette gjelder også lokal og regional håndverksskikk.
- Ledelse og drift av prosjekter
Årlig brukes det store offentlige og private midler til antikvariske bygningsvernprosjekter. Behov for kunnskap om hvordan en god restaureringsprosess skal planlegges og gjennomføres er stort. De økonomiske ressursene kan utnyttes bedre enn hva tilfelle er i dag.

- Fellestjenesten for museer
Etablering av et fagsenter vil gi mulighet til å levere tjenester til de andre museene.
- Formidling
Vi erfarer at mange ønsker å besøke kulturminnene og ta del i erfaringene som høstes. Ved at fagsentra blir en del av museene kan man nettopp nyttiggjøre seg museenes kompetanse innen formidling.
- Informasjon, råd og veiledning
Informasjon og veiledning både overfor huseiere, håndverkere og andre aktører.

En tung satsing på noen få regionale fagsentra i et velfungerende nettverk vil sannsynligvis være **den mest ressurseffektive måten**, både for å ivareta lokale kompetansebehov og for å oppnå kompetansemiljøer av en viss størrelse.

Det forutsetter et system der fagsentrene er tjenesteytende på en slik måte at forvaltningen systematisk kjøper kompetanse. Vi understreker at oppbygging av fagsentra ved museene må innebære at de får en rolle i kulturminnearbeidet som leverandører av kunnskap og kompetanse, men at det offentlige selvsagt må ivareta forvaltningsansvaret.

Bevisstheten om kulturminner i skolen

Med hensyn på utredningens forslag om en større vektlegging på barn og unge i kulturminnearbeidet ønsker vi å gi full støtte til en satsing om å øke bevisstheten om kulturminner i skolen. Vi tror at et nært og stabilt samarbeid mellom skole og museum kan være en riktig vei å gå. Vi finner det naturlig at miljøverndepartementet og en ny kulturminnepolitikk engasjerer seg i "Den kulturelle skolesekken".

Vi tillater oss å gjøre oppmerksom på at Rørosmuseet nå gjennomfører et større prosjekt i samarbeid med Røros grunnskole under navnet "Husadopsjon Røros". Prosjektet går ut på at hver skoleklasse har "adoptert" et fredet kulturminne. Elevene deltar i praktisk antikvarisk arbeid, dramatiserer, tegner og forteller, søker informasjon i arkiv, bibliotek og fra ressurspersoner, og videreformidler gjennom aviser, i egne utstillinger og med egen internettside. En viktig effekt er den positive holdningsskapingen dette også har ført til hos den eldre generasjon. Erfaringene fra prosjektet så langt er svært gode og bør ha en nasjonal overføringsverdi.

7. Mindretallets særmerknad

Vi noterer oss at det foreligger en særmerknad fra utvalgets mindretall. Uten å gå inn på enkelthetene, har vi en generell oppfatning av at mange av de synspunktene som mindretallet fremmer i en viss utstrekning er tatt hensyn til i flertallets innstilling

8. Kommuneprosjektet

En større grad av differensiering og en mer effektiv ressursbruk basert på en klassifisering av kulturminnene er nødvendig. Det forutsetter en gradering og som utredningen sier en forståelse av at "ikke alle kulturminner kan være like verdifulle."

Klassifiseringen bør i sin tur reflektere ulike krav også når det gjelder kompetanse, formidling og øvrig ressursbruk.

Vedrørende oppgavefordelingen mellom statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå er det naturlig at det lokale nivå i mindre grad er tillagt ansvar for kulturminner som oppfattes som uerstattelige for storsamfunnet.

Med vennlig hilsen



John A. Bryde
Direktør

Einar Engen
Antikvar